

Bachelorscriptie
Theologie en Levensbeschouwing

**Geloofsgemeenschap:
De voorwaarden en mogelijkheden**

Aan de hand van twee Amerikaanse modellen:
Growing an Engaged Church - Small Church
Communities

Eindwerkstuk in het kader van de bacheloropleiding Theologie
Levensbeschouwing, Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing,
lesplaats Amsterdam

Door: Miriam Heijn

Studentnummer: 2003492

Begeleid door: Drs. Chr.C.G.M. 't Mannetje

Datum: 12 mei 2009

Plaats: Amsterdam

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Woord vooraf	3
Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Growing an engaged church	6
1.1 Auteur	6
1.2 Doel	6
1.3 Aanpak	6
1.4 Ervaringen	9
1.5 Strengths finder	9
Hoofdstuk 2: Creating small church communities	10
2.1 Auteur	10
2.2 Doel	10
2.3 Aanpak	10
2.4 Ervaringen	12
2.4.1 Ervaring in Nederland: Kleine kerkgemeenschappen in Bisdom Utrecht	12
Hoofdstuk 3: De twee modellen samen	15
3.1 Wat hebben de twee modellen gemeen	15
3.2 Belangrijke punten uit de twee modellen	16
3.2.1 uit het Growing model	17
3.2.2 uit het SCC model	17
Hoofdstuk 4: Kleine Kerkgemeenschappen in Lelystad en Deventer	18
4.1 Vragenlijst	18
4.2 Kleine kerkgemeenschap in Lelystad, 13-1-'09	19
4.3 Kleine kerkgemeenschap in Deventer, 17-3-2009	22
Hoofdstuk 5: Bijbels theologische fundering voor geloofsgemeenschap	25
5.1 Oude testament	25
5.2 Nieuwe testament	25
5.3 Actie en houding	27
Hoofdstuk 6: Voorwaarden, mogelijkheden en kritische conclusies	29
6.1 Bruikbare criteria uit beide modellen	29
6.2 Toetsing aan ervaring	29
6.2.1 Gastvrijheid	29
6.2.2 Communicatie	30
6.2.3 Spirituele gezondheid	30
6.2.4 Emotionele verbondenheid	30
6.2.5 Talenten	32
6.2.6 Kleine groepen	32
6.2.7 Leiderschap	32
6.3 Bijbels theologische argumentatie	33
6.3.1 Gastvrijheid	33

6.3.2 Communicatie	33
6.3.3 Spirituele gezondheid	33
6.3.4 Emotionele verbondenheid	34
6.3.5 Talenten	34
6.3.6 Kleine groepen	34
6.3.7 Leiderschap	34
6.4 Overige argumenten	35
Tot slot	36
Bronnenlijst	37

Woord vooraf

Het schrijven van een scriptie wordt door vele studenten als een worsteling ervaren. Voor mij was dit niet anders. Productieve en minder productieve periodes wisselden elkaar af, maar uiteindelijk is daar dan het product waar ik al die tijd voor gewerkt heb. Ik wil daarom iedereen bedanken die me in de tijd dat ik mijn scriptie maakte geholpen en gesteund hebben.

In het bijzonder mijn scriptiebegeleider Chris 't mannetje, die heel wat geduld met me heeft gehad en mij ontzettend goed begeleid heeft. Daar waar ik soms geen vertrouwen had in het onderwerp of in mijzelf wist hij vaak op allebei een nieuw licht te werken zodat ik weer verder kon. En daar waar ik zelf niet helder had wat ik eigenlijk wilde en waar ik heen ging was er iemand die alles als het ware uit mij tevoorschijn toverde. Natuurlijk verdient Piet Hein hier ook een vermelding voor het regelmatig op afspraak 'achter de vodden zitten'.

En niet te vergeten bedank ik mijn vader en moeder en familie. Zij hebben ook heel wat te verduren gehad in tijden dat ik de kluts of de motivatie even, of wat langer, kwijt was. Toch hebben ze steeds voor me klaargestaan en zijn daarmee een hulp geweest. Daar ben ik heel blij mee. Het is fijn om mensen om je heen te hebben die soms precies op de momenten dat je er zelf niet zoveel vertrouwen in hebt, je op de juiste manier kunnen zeggen dat je het wél kunt.

En ook verschillende vrienden en kennissen die bleven vragen hoe het met mij en mijn scriptie ging hebben hier en daar een steentje bijgedragen aan mijn motivatie.

Inleiding

Jezelf aansluiten bij een geloofsgemeenschap is in deze tijd in Nederland niet meer zo vanzelfsprekend. Dat kunnen we merken aan teruglopende bezoekerscijfers van kerken en steeds minder mensen die zeggen tot een geloofsgemeenschap te behoren. Mensen geloven anno 2009 meer op hun eigen houtje. Vaak met behoud van het geloof, maar zonder het instituut. En toch zijn ze er nog, geloofsgemeenschappen. Soms wankelend en zoekend naar de juiste manier van kerk zijn in deze tijd, soms recht door zee en met een groot vertrouwen in de toekomst.

Het onderwerp waarover ik me voor deze bachelorscriptie heb gebogen is langzaam maar zeker bij mij naar boven gekomen en heeft zich, mede door gesprekken met verschillende mensen, later meer uitgekristalliseerd. Diverse persoonlijke ervaringen in en met de kerk en hebben gemaakt dat mijn interesse is komen te liggen bij geloofsgemeenschappen. Hierbij gaat mijn interesse vooral uit naar wat er nodig is om een geloofsgemeenschap te vormen waar veel mensen zich goed bij voelen.

Daar waar het mijns inziens vaak misgaat met het vormen van een geloofsgemeenschap zijn bijvoorbeeld de structuur en de verwachtingen. Men is het wel of niet eens met de structuur, men voelt zich al dan niet vrij binnen de structuur. Ook bij de verwachtingen kan het nog wel eens misgaan. Vanuit de gemeenschap en haar leiding én vanuit de leden zijn er bepaalde verwachtingen. In deze scriptie zal dan ook duidelijk worden wat het belang van communicatie is.

Ik wil door deze scriptie meer te weten komen over wat mensen drijft om juist wél bij een geloofsgemeenschap te willen horen. En áls mensen dan bij een gemeenschap horen, welke aspecten zorgen er dan voor dat mensen erbij willen horen en zich goed voelen?

Omdat ik zou verdrinken in de hoeveelheid geloofsgemeenschappen die er bestaan heb ik voor deze scriptie twee modellen uitgekozen om te bestuderen. De twee modellen komen beide uit de Verenigde Staten:

- 1) Growing an engaged church, Albert L. Winseman
- 2) Creating small church communities, Arthur R. Baranowski

De vraag die ik met deze scriptie wil beantwoorden is de volgende:

Welke mogelijkheden en voorwaarden voor het vormen van een geloofsgemeenschap kan ik formuleren naar aanleiding van de twee modellen en een kritische reflectie hierop?

De eerste twee hoofdstukken zal ik gebruiken om de twee modellen te omschrijven door een beknopte samenvatting van de twee boeken waarin deze modellen uiteengezet worden. Het eerste model is in Nederland vrijwel niet bekend, het tweede model echter is al door diverse mensen bestudeerd in

Nederland en wordt ook in de praktijk gebruikt. Onder andere in het aartsbisdom Utrecht.

In hoofdstuk 3 zet de ik de beide modellen naast elkaar, ik kijk naar wat de modellen met elkaar gemeen hebben en haal de belangrijkste bruikbare punten eruit. Met die punten ga ik verder aan de slag in hoofdstuk 6.

Dan is er aandacht voor de praktijk, ik heb twee kleine kerkgemeenschappen volgens het model van Baranowski bezocht, in hoofdstuk 4 zal ik mijn ervaring daar beschrijven.

Ik hoofdstuk 5 sla ik even een andere weg in, ik laat daar aan de hand van diverse bijbelcitaten zien hoeveel er in de bijbel geschreven staat over het vormen van geloofsgemeenschap.

Uiteindelijk zal ik met behulp van hoofdstuk 3 voorwaarden en mogelijkheden formuleren. Deze zal ik toetsen aan mijn ervaringen (hoofdstuk 4) en de bijbeltheologische fundering (hoofdstuk 5) en daar in hoofdstuk 6 kritische conclusies uit trekken.

De vraag die ik met deze scriptie wil beantwoorden vind ik niet alleen interessant, maar het is ook een actuele vraag. Zeker als we zien hoeveel verschillende projecten parochies en andere geloofsgemeenschappen ontwikkelen en aanbieden om gelovigen te winnen, behouden of te ondersteunen in hun geloof. Ik zou in mijn scriptie echter niet zozeer willen kijken naar hoe gemeenschappen kunnen groeien in aantal, maar meer hoe zij kunnen groeien in gemeenschap. De twee modellen richten zich daar ook vooral op. Er zijn andere modellen die zich meer richten op de vraag hoe een geloofsgemeenschap kan groeien in ledenaantal.

Tot slot, de twee modellen zijn niet allebei specifiek voor de katholieke kerk geschreven. 'Creating small church communities' heeft haar wortels in de katholieke kerk, 'growing an engaged church' niet. Maar met het oog op de katholieke opleiding 'Fontys' waarvoor deze scriptie is en mijn eigen katholieke achtergrond, zal ik in mijn scriptie vooral kijken naar de katholieke kerk.

Hoofdstuk 1, Growing an engaged church

In dit eerste hoofdstuk zal ik een uiteenzetting geven van het model zoals deze beschreven staat in het boek 'Growing an engaged church'. Ik noem het verder het 'Growing model'. Dit zal ik onderverdelen in het doel van het model en de aanpak die daarbij gebruikt wordt. Na een korte ervaring bij het lezen en wat aandachtspunten zal ik nog kort iets schrijven over de 'StrengthsFinder' die in dit model gebruikt wordt. 'StrengthsFinder' is een soort test om je talenten op het spoor te komen.

1.1. Auteur

Het boek 'Growing an engaged church' is geschreven door de Albert L. Winseman. Sinds 2000 doet hij voor de Amerikaanse Gallup Organisation onderzoek naar de karakteristieken van een verbonden, gezonde gemeenschap. Hij werkt met gemeenschappen, denominaties en andere religieuze organisaties om het niveau van verbondenheid en spirituele betrokkenheid van leden te doen groeien. Winseman spreekt uit eigen ervaring, hij is 15 jaar pastor geweest in de Verenigde Methodisten Kerk.

1.2. Doel

Wat Winseman met dit boek wil, is aan leiders van uiteenlopende christelijke gemeenschappen laten zien hoe de harten, gedachten en verbeeldingen van mensen te bereiken. Zodat er gemeenschappen kunnen ontstaan met een grote verbondenheid van leden met hun plaatselijke gemeenschap. Kerken zouden meer kerk moeten *zijn* in plaats van kerk *doen*. Niet alleen actie dus, maar ook ervaring. Want alleen *zó*, zegt Winseman, kan goede aarde bereid worden en kunnen goede vruchten voortgebracht worden. Namelijk gezonde gemeenschappen met leden die leerlingen worden en het goede nieuws verkondigen. Zo kunnen door de levengevende liefde van Christus levens veranderd worden.

1.3. Aanpak

Alleen bij de mensen zelf kan men vinden wat er in hun harten leeft, dit kan niet aan het bureau bedacht worden. Om een grotere verbondenheid van leden aan hun kerk te bereiken noemt Winseman in het boek een aantal voorwaarden voor gemeenschap in deze tijd.

In een gemeenschap is het allereerst belangrijk dat men zich welkom en gewild voelt. Want mensen hebben vaak vragen in hun hoofd als 'Ben ik op waarde geschat?' en 'Kan ik een waardevolle bijdrage leveren?' Gastvrijheid is dus een belangrijk thema. Indien er geen gastvrijheid is ligt daar een taak voor de leiders van de gemeenschap volgens Winseman. Ik meen dat gastvrijheid inherent is aan een kerkgemeenschap, al kun je er natuurlijk over discussiëren hoe dit vorm krijgt en hoever dit gaat.

Ook communicatie over de verwachtingen zijn van belang, aangezien zo de waarde van het lidmaatschap serieus wordt genomen en de leden betrokken worden. Die communicatie over de verwachtingen moet over en weer gebeuren,

van kerkleiding naar leden en andersom. En wat een heel belangrijk punt is: er zou óók een emotionele connectie moeten zijn. 'Engagement' oftewel; verbondenheid. Dat is ánders dan betrokkenheid, aangezien het niet alleen gaat om het doen, maar ook om het voelen. Een emotionele band is in deze tijd, gezien het individualisme niet vanzelfsprekend. Maar een échte emotionele verbinding is wel van groot belang.

Winseman acht het van belang om de spirituele gezondheid van gemeenschapsleden te meten. Hierbij let hij op de volgende vier punten:

- 1) Levenstevredenheid: een emotionele binding met een gemeenschap helpt mensen om te gaan met problemen en moeilijkheden.
- 2) Het uitnodigen van andere mensen: als mensen zichzelf welkom voelen, zullen ze eerder familie, vrienden of kennissen uitnodigen ook naar de kerk te komen.
- 3) Dienen: het hebben van een emotionele band met een gemeenschap zal mensen stimuleren anderen in de gemeenschap te helpen of deel te nemen aan groepen binnen de gemeenschap.
- 4) Geven: uiteindelijk zullen mensen ook financieel meer bijdragen. Een interessant punt naar mijn idee, wat zowel positief als negatief kan uitpakken.

Mensen die ook emotioneel verbonden zijn aan de gemeenschap, dus niet alleen betrokken, scoren hoger op deze vier gebieden.

Maar wat leidt nu precies tot verbondenheid? Winseman spreekt hier over twaalf gebieden. Die te verdelen zijn in de onderstaande vier vragen:

- 1) Wat krijg ik?
- 2) Wat geef ik?
- 3) Hoor ik erbij?
- 4) Hoe kunnen we groeien?

Deze vier punten legt hij als volgt uit:

1. Wat krijg ik?

1. *Ik weet wat er van mij als lid verwacht wordt.*
2. *Mijn spirituele behoeften worden in de gemeenschap vervuld.*

Deze eerste twee zijn zo belangrijk, want ontvangen betekent geven. 'Zorg dus dat aan de spirituele behoeften van de leden kan worden voldaan,' zegt Winseman. En wees daarnaast duidelijk in welke verwachtingen je hebt van de leden. Op dit eerste punt wil het nog wel eens mis lopen volgens Winseman. Dit zie ik zelf om me heen ook gebeuren, bijvoorbeeld als de verwachtingen te zwaar, niet juist of te uiteenlopend zijn.

2. Wat geef ik?

3. *In mijn gemeenschap kan ik regelmatig doen waar ik goed in ben.*
4. *De laatste maand heb ik erkenning of lof gekregen door iemand van de gemeenschap.*
5. *De spirituele leiders van de gemeenschap lijken om mij als persoon te geven.*
6. *Er is iemand in mijn gemeenschap die mijn spirituele ontwikkeling aanmoedigt.*

Het is belangrijk dat mensen hun talenten kunnen benutten (of vinden) in de gemeenschap en daar ook erkenning voor krijgen. Voorwaarde hiervoor is weer dat je elkaar goed genoeg leert kennen om die talenten op het spoor te komen. Lukt het één niet, dan lukt het ander ook niet. Daarmee geeft een leidinggevende ook aan dat hij om 'zijn' leden als persoon, en hun spirituele groei geeft, en laat hij zien dat zij de moeite waard zijn. Wat betreft het 6de punt; elk mens vindt het prettig om aangemoedigd te worden, dus ook op spiritueel gebied is dat niet verkeerd. Dit kan de spirituele leider van de gemeenschap (priester, dominee) zijn of een ander aangewezen persoon (bijvoorbeeld een vrijwilliger).

3. Hoor ik erbij?

7. Als lid van de gemeenschap lijkt mijn mening te tellen.

8. De missie, het doel van de gemeenschap doet me onmisbaar voelen.

9. De andere leden van de gemeenschap zijn betrokken bij mijn spirituele groei.

10. Naast familieleden heb ik een beste vriend in de gemeenschap.

Het is belangrijk dat mensen die zich aansluiten bij een gemeenschap zich kunnen vinden in de missie en het doel, zich ermee kunnen identificeren en dat hun mening dus ook telt. Een punt dat ik ter sprake zou willen brengen is in hoeverre je mening telt als deze te veel af blijkt te wijken van de onuitgesproken norm. Hier zal ik in 6.2.4 op terugkomen.

Naast die missie en aandacht voor spiritualiteit is ook vriendschap goed voor een gemeenschap en volgens Winseman zelfs belangrijk.

In de praktijk ligt op het gebied van verbondenheid en vriendschap binnen de geloofsgemeenschap een noemenswaardig verschil tussen Amerikanen en Nederlanders waar ik in hoofdstuk 6 op terug zal komen.

4. Hoe kunnen we groeien?

11. In de afgelopen zes maanden heeft iemand me gesproken over mijn spirituele groei.

12. In mijn gemeenschap heb ik de mogelijkheden om te leren en te groeien.

De mogelijkheden in een gemeenschap om te leren zijn er vaak wel, dit loopt uiteen van bijbelgroepen en kortdurende projecten tot diaconale activiteiten. Hierbij is het voor leden wel belangrijk om regelmatig feedback te ontvangen over hun groei.

Om tot een verbonden gemeenschap te komen moet er aandacht zijn voor de bovenstaande twaalf punten. Maar dit kan niet allemaal tegelijk. Drie dingen waarmee je volgens Winseman het beste in de praktijk kunt beginnen zijn:

1. Verhelder de verwachtingen van het lidmaatschap. Mensen kunnen alleen groeien als ze weten wat er van hen verwacht wordt. Tegelijkertijd moeten mensen ook weten wat zij van de gemeenschap mogen verwachten.

2. Help je leden te ontdekken wat ze goed kunnen. Dit kan men doen door middel van drie vragen: a. Wat zijn je talenten en sterke punten? (zie paragraaf 5) b. Wat vind je leuk om te doen? c. Als tijd en geld geen probleem waren, wat zou je dan voor God doen?

3. Vorm kleine groepen. Deelnemers aan kleine groepen scoren beter op de bovenstaande twaalf punten. Deelname aan kleine groepen kan een grotere verbondenheid tot gevolg hebben en andersom.

1.4. Ervaringen

Winseman beschrijft in zijn boek veel situaties vanuit zijn ervaring in de pastorale praktijk en de gemeenschappen waar hij mee werkt.

Uit de praktijkvoorbeelden die Winseman gebruikt blijkt dat de mogelijkheid voor mensen om in de gemeenschap te doen waar ze goed in zijn, zeer belangrijk is voor de verbondenheid van de leden. Als dit niet gebeurt, is de spirituele gezondheid van de gemeenschap minder goed en voelen mensen zich minder goed op hun plek. Daardoor zijn ze eerder geneigd om zich bij een andere kerk aan te sluiten. Dat laatste leek mij wel erg Amerikaans, bij mij komt de vraag op of kerken wel concurrenten van elkaar zijn.

Mensen zullen ook eerder naar een andere kerk gaan als ze zich niet welkom voelen of als de verwachtingen niet worden uitgesproken. Mensen voelen zich dan eerder onzichtbaar en vaak is dat niet wat mensen zoeken in een gemeenschap. Communicatie is dus van groot belang.

1.5. StrengthsFinder

In diverse gemeentes die beschreven zijn in de praktijkvoorbeelden van 'Growing an engaged church' is gebruik gemaakt van de 'StrengthsFinder'. Een methode die gebruikt kan worden om mensen hun sterke punten te laten ontwikkelen. Deze methode wordt gebruikt aan de hand van een boek waarin een unieke code staat. Met deze code kan op het internet een test worden gedaan. Deze test bestaat uit 180 vragen waarbij men telkens uit twee stellingen moet kiezen die niet direct het tegenovergestelde van elkaar zijn, maar duiden op verschillende natuurlijke reacties of talenten. Aan het eind van de test komt de top vijf van talenten (er worden in totaal 34 talenten onderscheiden) van de persoon naar voren. Verwoord in termen als: empathie, analytisch, overtuiging... Die talenten zijn de talenten die men zou kunnen ontwikkelen tot een sterk punt.

Deze methode is goed inzetbaar voor mensen die werkzaam zijn in de parochie, ook voor vrijwilligers. Hierdoor zullen zij eerder op de goede plek in de parochie terecht komen en taken uitvoeren waar zij werkelijk goed in zijn en die ze ook leuk vinden. Leiders kunnen volgens Winseman in hun vrijwilligers investeren door hen deze test te laten doen. Op de werkvloer kan dit zelfs burn-outs voorkomen. Ook in de parochie kan het leiden tot betere prestaties en zal het teleurstellingen voorkomen.

Een sterk punt is meer dan een vaardigheid, het is een terrein waarop iemand constant goed presteert. Maar niet alleen de prestaties tellen, ook het sterke verlangen van die persoon zich op dat terrein bezig te houden, er snel in leert en er gevoelens van bevrediging bij heeft. Het heeft dus zin je op dat terrein te ontwikkelen, omdat je al van nature talenten bezit in die richting.

Zelf heb ik ook de StrengthsFinder gedaan en het resultaat was verrassend en aan de andere kant heel herkenbaar.

Hoofdstuk 2, Creating Small Church Communities

Dit hoofdstuk heeft dezelfde opbouw als hoofdstuk 1. Ook de inhoud van het boek 'Creating Small Church Communities' zal ik weergeven in de twee delen, doel en aanpak waarna wat ervaringen en aandachtspunten volgen.

2.1 Auteur

Dit boek, over het model 'Creating Small Church Communities' is geschreven door Arthur R. Baranowski. Hij is priester van het aartsbisdom Detroit in de Verenigde Staten en lid van de Nationale Alliantie van 'Parishes Restructuring Into Communities'. In de St. Elizabeth Seton parochie in Troy in Michigan werkt men al met dit model. Er staan in dit boek verschillende 'verhalen' van mensen, waarin zij iets vertellen over hun ervaring met deze manier van kerk zijn.

2.2. Doel

Zoals de ondertitel ('A plan for restructuring the parish and renewing catholic life') van het boek al zegt wil de schrijver met dit boek een plan aan de lezer voorleggen om de parochie te herstructureren en het parochieleven te vernieuwen. Met behulp van dit model zou de kerk volgens de schrijver kunnen zijn wie ze is, maar beter.

Dit model is geen model die nog meer activiteiten wil in de parochie om haar doel te bereiken. Niet een zoveelste project dat alle aandacht van professionals en vrijwilligers vraagt. Nee, ze wil de hele structuur van de parochie veranderen. Juist doordat dit model een herstructurering beoogt, is er een eenmalige investering nodig van professionals en vrijwilligers. Na de lagen van universele kerk, bisdom en parochie zou de volgende laag; 'kleine kerkgemeenschap' moeten komen (Small Church Community) Dit om de parochiaan te helpen het dagelijkse leven in verband te brengen met het geloof. Door zich aan te sluiten bij een kleine kerkgemeenschap krijgen mensen de kans om elkaar beter te leren kennen, het brengt mensen samen. De huidige structuur leidt daar niet toe volgens Baranowski. Ik kan het grotendeels met hem eens zijn. Vaak zie ik in parochies dat mensen elkaar niet goed kennen, al worden hier en daar pogingen ondernomen om mensen ook met elkaar kennis te laten maken, zoals het koffiedrinken na de zondagsviering. Uiteindelijk is het ervaren en delen van ervaringen van liefde en geloof van groot belang voor de kerk.

2.3. Aanpak

Deze 'communities' vormen kleine kerken in de parochie en bestaan uit acht tot twaalf mensen. Wekelijks of tweewekelijks komt de groep samen bij een van de leden thuis. In dit samenzijn helpen mensen elkaar te delen en daardoor te groeien in het geloof. Dit model is bedoeld voor alle parochianen, maar is niet verplicht. Wel moet de parochie haar prioriteit stellen bij activiteiten met betrekking tot dit nieuwe model. Dit wil zeggen dat andere parochieactiviteiten soms minder mensen of aandacht krijgen.

De groepen worden geleid door 'pastoral facilitators' (verder PF), mensen die zorgen dat de groep bij elkaar komt. Zij zijn de verbinding tussen de kleine gemeenschap en de staf (parochiebestuur) of de pastoor. Om de parochie te herstructureren is een plan nodig. Baranowski heeft het volgende ontwikkeld om een groep naar een kleine kerkgemeenschap te laten groeien in drie fases:

Fase 1: Een beginnende fase, waarbij de aandacht ligt op het erbij horen. In deze periode komt de groep wekelijks bij elkaar. Met als doel elkaar te leren kennen, bij elkaar te horen, naar elkaar te leren luisteren, te communiceren, waarin ieder zichzelf kan zijn, zich niet anders hoeft voor te doen, ook niet als het gaat om zijn of haar geloof.

Fase 2: Alleen en samen bidden. Dit is een meer religieus gerichte fase waarin de groep om de week samen komt om met en voor elkaar en de wereld te bidden. Het is de bedoeling dat ook thuis veel aandacht wordt besteed aan het gebed. Deze fase heeft als doel dat mensen de communicatie van God herkennen in hun ervaring, persoonlijk met God leren praten en in een groep leren bidden.

Fase 3: Dit is de fase voor langere duur. De groep kan zich vanaf nu kleine kerk noemen. Ze zullen hun kleine kerkgemeenschap evalueren en een overeenkomst afsluiten. Inmiddels is ook bekend wie de PF wordt. De bijeenkomsten zullen vanaf dan (meestal) eens in de twee weken gehouden worden. Vanaf nu wordt de aandacht gegeven aan het lezen van de schrift en het met elkaar reflecteren op het dagelijks leven. De kerk wordt de leidraad voor elk individu in de groep en voor de kleine kerkgemeenschap. Er worden verschillende vragen gesteld die aansluiten bij de bedoeling van de tekst maar wel op verschillende niveaus beantwoord kunnen worden. Er zijn richtlijnen voor het maken van goede vragen en het gebruik ervan binnen de groep. Door te delen wordt de opgedane ervaring completer en kan daardoor ieders leven verrijken. Op deze manier raakt men ook nooit uitgesproken.

Om dit alles mogelijk te maken moeten eerst nog andere stappen gezet worden:

1. Er moet een kernteam zijn dat vanuit een bepaalde visie het plan opzet met de pastor. Dit kernteam blijft altijd bestaan. Het team zal met elkaar ook geloof delen en bidden.
2. De mensen in de parochie goed leren kennen om te kunnen weten wat de volgende stappen zijn.
3. Begin met de ervaring. Leiders van de parochie en leden van het kernteam zullen de ervaring gewoon als lid beginnen met gewone parochianen. Leiders leren zo een groepsproces kennen en kunnen anderen motiveren doordat ze zelf de positieve gevolgen van een dergelijke ervaring hebben ondervonden.
4. Parochies in de omgeving. Het is goed om in de reorganisatie samen te werken met diverse parochies in de omgeving. Zo kan men elkaar helpen.
5. Klein beginnen en realistische doelen stellen. Ga stap voor stap te werk. Start bijvoorbeeld maar met een paar kleine gemeenschappen. Verder hebben onder andere de PF's een training nodig.
6. De parochie kleuren. De vraag 'hoe kan het dagelijkse leven verbonden worden met het geloof?' zou in alle andere groepen in de parochie ook actueel moeten worden. Men kan het volgende alvast doen: leer elkaars namen, laat korte getuigenissen vertellen in de zondagsvieringen, maak gebruik van

gelegenheden als doop, bruiloft, vormsel..., organiseer een retraite, verwelkom nieuwkomers...

7. Consequent leiderschap. Een crisis kan altijd voorkomen. Daarom moeten de leiders consequent zijn, ook in hun visie over de kleine kerkgemeenschappen.

De bedoeling is dat de groepen divers zijn, zodat ze ook de diversiteit van de kerk vertegenwoordigen. Verschillende leeftijden, buurten, seksen, beroepen, achtergronden e.d. Zorg dat er potentiële PF's in de groep zitten. Maak mensen in het begin enthousiast voor een nieuw programma en niet meteen voor een kleine kerkgemeenschap. Nodig mensen persoonlijk uit en probeer deelnemers van andere parochieactiviteiten te interesseren.

Voor de tweewekelijkse bijeenkomsten die meestal ongeveer twee uur zullen duren, afhankelijk van de groep, is een min of meer vaststaand schema wat gevolgd wordt. Voor elk van de drie fases zijn er diverse materialen om te gebruiken. Daar kan de groep haar eigen keuzes in maken.

2.4 Ervaringen

Er worden ervaringen geschreven in het boek van mensen uit de St. Elizabeth Seton parochie. We horen in dit boek natuurlijk de succesverhalen.

Het model van Baranowski is ook naar Nederland overgekomen en wordt gebruikt in een paar groepen in bisdom Utrecht. Marianne Baijens, werkzaam bij het bisdom in de eerste periode waarin ik deze scriptie schreef heeft zich intensief met dit project beziggehouden. Met haar heb ik daarom een gesprek gehad.

2.4.1 Ervaring in Nederland: Kleine kerkgemeenschappen in het aartsbisdom Utrecht

Het is donderdag 13 maart 2008 en ik heb een gesprek met Marianne Baijens, fulltime medewerkster van het aartsbisdom en onder andere verantwoordelijk voor het project van de Small Church Communities, of kleine kerkgemeenschappen (KKG), in het aartsbisdom Utrecht.

Zij vertelt: "Small Church Communities is een model wat je zou kunnen scharen onder de gemeenschappelijke noemer van dergelijke gemeenschappen. Namelijk, Small Christian Communities van Moriarty. Er zijn dus meerdere vormen van dit soort initiatieven van kleine gemeenschappen en Small Church Communities is er één van."

Sinds 2003 werkt het bisdom met dit uit Amerika komende model. Aanleiding hiervoor waren persoonlijke contacten van mensen uit Nederland met de schrijver van het model, Baranowski. Zoals in de hele Nederlandse kerkprovincie werd ook in het aartsbisdom Utrecht veel nagedacht over de toekomst van de kerk en de parochies in Nederland, juist nú in verband met de schaalvergroting van parochieverbanden. Na een nadere bestudering is ervoor gekozen het model van Baranowski uit te gaan proberen. De bedoeling was om het model uit te proberen in vijf jaar waarna de balans opgemaakt moest worden.

Er moet toch een mogelijkheid zijn om de nabijheid die gezocht wordt in een gemeenschap vorm te kunnen geven ondanks dat er niet altijd meer aandacht is

van een pastor. Als het model eenmaal werkt door het ontstaan of opstarten van een kleine kerkgemeenschap hoopt men in het bisdom op een uitwaaiend effect.

Er zijn in die beginfase meerdere stappen genomen. 1) Op veel plaatsen informatie geven 2) Uitproberen in parochies die interesse hadden. 3) het Amerikaanse materiaal vertalen en beschikbaar stellen.

1) Van belang is allereerst om ruchtbaarheid te geven aan het project. Dit is gedaan.

2) Daaruit is geprobeerd parochies te vinden die het zagen zitten het model uit te proberen in hun parochie. Daarbij is het niet zo radicaal gepresenteerd als Baranowski dat in zijn boek doet, namelijk als een herstructurering van de parochie. Dit zou eerder afschrikken in Nederland vanwege de vele veranderingen die al gaande zijn in de parochies. Er zijn toen verschillende parochies met het model aan de slag gegaan, onder andere in Duiven, Deventer en Culemborg.

3) Baranowski biedt in zijn boek materiaal aan dat kant-en-klaar te gebruiken is voor de diverse fasen die een kleine kerkgemeenschap in de opstartfase doorloopt. Dit is vertaald in het Nederlands en hier en daar uiteraard enigszins aangepast aan de Nederlandse situatie. Het materiaal is ook beschikbaar gesteld.

"Inmiddels werken er nog meer parochies met het project. In de binnenstad van Utrecht is een kleine kerkgemeenschap en in Lelystad is uit zichzelf een groep gestart. Zij gebruiken nu ook het vertaalde materiaal. Dit is de meest ideale situatie, omdat het model dan op geen enkele manier van bovenaf is opgelegd."

Ik vraag Marianne over eventuele verschillen tussen de VS en Nederland en tussen Amerikanen en Nederlanders. Hierop verteld zij: "Enerzijds zijn Amerikanen makkelijke praters. Ze praten eerder over geloofskwesties dan Nederlanders. Anderzijds komt dat wellicht door de grote afstanden die er bestaan in de VS, dus ook tussen bijvoorbeeld familieleden. De kerk is daardoor ook een sociaal vangnet."

"Bij het aan de slag gaan met dit project is het mijns inziens belangrijk om in gedachten te houden dat dit model één mogelijkheid is voor gemeenschapsvorming, maar niet voor iedere situatie of iedere persoon van toepassing. Ook is enig relativiseringsvermogen van belang, omdat in het boek van Baranowski een ideaalbeeld wordt geschetst dat moeilijk te realiseren valt. In het contact tussen Nederlanders en Baranowski heeft hij zelfs geadviseerd om dingen naar de Nederlandse situatie aan te passen."

"Het ideaalbeeld dat in het boek wordt geschetst is natuurlijk moeilijk realiseerbaar. Groepen vormen bijvoorbeeld, die zo divers zijn zoals in het boek wordt voorgesteld, is lastig, omdat meestal mensen van nature meer groepen vormen van leeftijdgenoten of gelijkgestemden. Maar dit bleek ook in de VS zo te zijn."

"De bedoeling is dat de kleine kerkgemeenschap een goede verbinding heeft met het pastorale team, minstens door contact van de PF. De vraag is of mensen die aangesloten zijn bij een kleine kerkgemeenschap zich deel voelen uitmaken van

de parochie, bisdom en wereldkerk. Soms is het makkelijker je als groep af te sluiten, maar het tegenovergestelde is de bedoeling. Dat mensen zich juist door het behoren tot een kleine gemeenschap verbonden voelen met de parochie en de kerk. De verbinding met de parochie is daarom essentieel, zo blijft het een open groep, ondanks dat de leden hetzelfde blijven. Bij een kleine kerkgemeenschap is het namelijk zo dat als er meer mensen geïnteresseerd zijn in die groep, dan wordt er een tweede (of derde, vierde enz.) groep gestart."

"Dit jaar in 2008 zal het project van de kleine kerkgemeenschappen worden geëvalueerd. Duidelijk is dat het tijd kost om iets dergelijks van de grond te krijgen. Dus daar zal in de evaluatie rekening mee worden gehouden. De conclusies zijn pas eind 2008 bekend."

Hoofdstuk 3, De twee modellen samen

De twee Amerikaanse modellen zijn nu bestudeerd en uiteengezet. In dit hoofdstuk wil ik allereerst laten zien wat de beide modellen gemeen hebben. Maar niet elk detail kan ik gebruiken om uiteindelijk tot een antwoord te komen op mijn vraagstelling. Daarom zal ik verder in dit hoofdstuk een aantal punten op een rij zetten die naar mijn idee het belangrijkste zijn. De keuze van deze punten is natuurlijk grotendeels een persoonlijke keuze, daarom zal ik in hoofdstuk 6 de bruikbaarheid van mijn keuzes beargumenteren door deze te toetsen aan diverse bronnen.

3.1 Wat hebben de twee modellen gemeen?

De twee modellen hebben heel wat gemeen als we kijken naar mogelijkheden en voorwaarden voor een geloofsgemeenschap. Hieronder zal ik de overeenkomsten tussen beide modellen uiteenzetten, hierbij komen ook wat duidelijke verschillen aan bod.

In het Growing model staat het bevorderen van betrokkenheid óp en verbondenheid van de leden mét de gemeenschap hoog bovenaan de agenda van de mogelijkheden en zou een voorwaarde of minstens een manier kunnen zijn voor de spirituele groei van de leden van de gemeenschap. Bij de SCC hoopt men dit te bereiken door het opzetten van kleine kerkgemeenschappen, waarbij de leden niet alleen op elkaar betrokken worden, wat heel belangrijk is, maar ook als kleine kerk op de parochie. In tegenstelling tot SCC heeft het Growing model geen structureel programma om de verbondenheid van leden te bevorderen. Het Growing model laat vooral aan de leiders van gemeenschappen zien op welke aspecten de nadruk moet komen te liggen als je een verbonden gemeenschap wilt vormen. Hierbij wordt onder andere het advies gegeven om kleine groepen te vormen.

Door die betrokkenheid van leden op de gemeenschap hoopt Winseman dat door de liefde van Christus levens van mensen veranderen. Een emotionele binding zorgt zijns inziens onder andere voor het kunnen omgaan met problemen. In het SCC model wil men het dagelijkse leven van mensen verbinden met het geloof. Door het regelmatig bij elkaar komen in kleine kerkgemeenschappen en daar met elkaar het geloof onder woorden te brengen en te bidden zal ongetwijfeld het leven van mensen kunnen veranderen. Tussen het onder woorden brengen van je geloof en het gebruiken van je talenten voor de gemeenschap ligt een belangrijke verbinding van het geloof en het dagelijkse leven van mensen. Dit geeft niet alleen een praktische betrokkenheid maar ook een emotionele verbondenheid bij de gemeenschap.

Hierop aansluitend is de noodzaak van het vormen van kleine groepen een duidelijke overeenkomst tussen de beide modellen. Het Growing model ziet het vormen van kleine groepen als mogelijkheid tot grotere verbondenheid van de leden, daarbij scoren ze hoger op de twaalf punten die ik genoemd heb in de beschrijving. Voor de SCC is het vormen van kleine groepen inherent aan het model en dus een voorwaarde deze in praktijk te brengen. Door in deze kleine kerk naar elkaar te luisteren en met elkaar te communiceren, samen te bidden en elkaar te kennen, worden kerk en geloof de leidraad voor iemands leven.

Het communiceren van de verwachtingen die er zijn vanuit de gemeenschap, de leiding én vanuit de leden is voor beide modellen belangrijk. In het Growing model wordt het expliciet genoemd als voorwaarde, omdat het anders nog wel eens mis kan lopen. Er wordt duidelijk gecommuniceerd wat er wordt verwacht van de leden op verschillende vlakken. In het SCC staat dit minder op de voorgrond, al zijn er wel een aantal voorwaarden voor het vormen van een kleine kerkgemeenschap. Met name aan het model van de SCC zien we een duidelijk structuur van de kleine kerkgemeenschap. Deze structuur is dus tegelijk de voorwaarde waaraan een kleine kerkgemeenschap moet voldoen.

Een andere voorwaarde die het Growing model wil scheppen is het vervullen van de spirituele behoeften van de leden. Het SCC model heeft dit in zoverre als voorwaarde dat dit mijns inziens gezien zou kunnen worden als een al geïntegreerde voorwaarde in het programma, mede gezien de onderdelen van gebed en het verbinden van het dagelijkse leven met het geloof.

Niet alleen het vervullen van die behoeften is nodig, maar ook het zorgen voor de groei van de spiritualiteit van de leden is een zaak voor de parochie, zo kunnen we terugvinden in beide modellen. Het Growing model wijst op de verantwoordelijkheid van leidinggevend, maar ook op de rol van de gemeenschapsleden. In het SCC model hebben de leden van de kleine kerkgemeenschap min of meer vanzelfsprekend een rol in de spirituele groei van de andere leden.

Een van de dingen die belangrijk zijn voor leden van een groep is het krijgen van erkenning. Erkenning in hun zijn, doordat men bijvoorbeeld zijn of haar talenten kan benutten. Dit is dan ook een van de voorwaarden zoals het Growing model deze formuleert. Ook het SCC model zegt dat het op waarde stellen van leden absoluut nodig is binnen de kerk. Het is belangrijk dat mensen hun kwaliteiten kunnen gebruiken. SCC zegt niet voor niets dat we op die manier 'nog beter zijn wie we zijn'; 'to be who we are better'. Dit zal beter lukken als mensen elkaar kennen en de structuur daar ook naar is in de gemeenschap.

Communicatie is in beide modellen een punt van aandacht. Zij het dat er in het Growing model meer nadruk ligt op communicatie over verwachtingen tussen kerkleiding en leden over en weer, in het SCC model wordt er belang gehecht aan communicatie tussen de kleine en grote gemeenschap en tussen de leden onderling.

In het Growing model is eigenlijk de belangrijkste voorwaarde voor het vormen van een geloofsgemeenschap; verbondenheid. En dan gaat het om verbondenheid van leden onderling en die met het instituut kerk op zich.

Een voor de hand liggende overeenkomst, maar niet te verwaarlozen in mijn scriptie is het feit dat beide modellen van Amerikaanse bodem zijn. Dat wil zeggen in een land waar de kerken er op een bepaalde manier voor staan, heel anders dan in Nederland. In hoofdstuk 6 zal ik hier nog op in gaan.

3.2 Belangrijke punten uit de twee modellen

Hieronder zal ik de punten noemen die ik uit de modellen wil lichten aangezien ze mijns inziens goede voorwaarden zijn voor het vormen van een gemeenschap.

3.2.1 Uit het Growing model

- Een gemeenschap moet gastvrij zijn, een plek waar mensen zich *welkom* en *gewaardeerd* voelen.
- Communicatie over *verwachtingen* over en weer tussen leden en leiding is van belang.
- Spirituele gezondheid;
 - levenstevredenheid van leden
 - het uitnodigen van andere mensen
 - dienen
 - geven
- Het is, zoals je aan de titel van dit model al hoort, van groot belang dat leden niet alleen in actie, maar ook in ervaring *betrokken* zijn bij de gemeenschap, dat er verbondenheid en een emotionele connectie is. Hiervoor zijn een aantal voorwaarden;
 - Leden weten wat ze krijgen en wat er verwacht wordt
 - Leden kunnen wat geven, en krijgen aanmoediging en erkenning door leiding
 - Mensen vinden aansluiting, betrokkenheid en vriendschap in een gemeenschap
 - Leden hebben de mogelijkheid te groeien in een gemeenschap
 - Daarnaast zijn er vier vragen die naar verbondenheid leiden:
 - 1) Wat krijg ik?
 - 2) Wat geef ik?
 - 3) Hoor ik erbij?
 - 4) Hoe kunnen we groeien?
- Het kennen van je talenten en deze kunnen gebruiken
- Het vormen van kleine groepen

3.2.2 Uit het SCC model

- Herstructurering van de parochie door kleine gemeenschappen binnen de grote gemeenschap om zo de leden te helpen het geloof in verband te brengen met het dagelijkse leven
- Het is belangrijk dat leden elkaar kennen, met elkaar betrokken zijn en ervaringen met elkaar uitwisselen
- Goed contact en communicatie tussen kleine gemeenschappen en grote gemeenschap
- In een dergelijke kleine gemeenschap zijn drie speerpunten:
 - Elkaar leren kennen en bij elkaar horen
 - Alleen en samen bidden
 - Het lezen van de schrift
- Consequent leiderschap
- Om het doel te bereiken kunnen de groepen het beste divers in de samenstelling zijn

Hoofdstuk 4: Kleine Kerkgemeenschappen in Lelystad en Deventer

4.1 Vragenlijst

Bij het maken van de vragenlijst voor mijn bezoek aan de kleine kerkgemeenschap (KKG) in Lelystad en Deventer heb ik allereerst gekeken naar wat ik aan praktische dingen wilde weten over de groep, om zo te weten te komen hoe de groep in elkaar zit, omdat deze zaken vaak een voorwaarde zijn voor het functioneren van een groep. Met hoeveel mensen zijn ze e.d.

Om vanuit de twee modellen naar de kleine kerkgemeenschappen te kunnen kijken heb ik deze gebruikt om gerichte vragen te stellen. In 'Growing an engaged church' staat als derde punt om mee te beginnen als voorwaarde tot gemeenschap dat het vormen van kleine groepjes goed is. Dat kon ik dus toetsen in Lelystad en Deventer. Verder heb ik de twaalf punten gebruikt om vragen te stellen, naar een aantal punten heb ik expliciet gevraagd, zoals de spirituele behoeften en de mate van vriendschap tussen de leden.

De vragen:

Algemene vragen:

- Hoelang bestaat deze groep al?
 - Altijd al in deze samenstelling?
 - Wat vinden jullie van de samenstelling van de groep?
- 1) Hoe zien jullie de groep in verhouding tot de parochiekerk?
 - 2) Hebben jullie een Pastoral Facilitator?
 - 3) Houden jullie je aan het programma wat is aangereikt door het bisdom?
 - 4) Welke punten zouden verbeterd kunnen worden aan dit model?
 - 5) Zouden jullie het gebruik van dit project aanraden aan andere parochies?
Met welk advies? Wat zullen ze ermee 'bereiken'?

Vragen aan de groep:

- 1) Was je voorheen ook al betrokken bij de parochie?
 - 1b) Zo ja, wat is het verschil met nu?
- 2) Welke meerwaarde geeft de KKG aan je leven?
 - 2b) Wat vind je zo fijn aan deze bijeenkomsten?
- 3) Denk je dat deze vorm van kerk zijn mensen helpt meer betrokken te zijn bij de kerk?
- 4) Is deze vorm van geloofsgemeenschap vormen met elkaar voor jou een vervanging van het zondags naar de kerk gaan, of juist een aanvulling / verrijking?
- 5) Ik heb een ander project bestudeerd waar men in het vooruitzicht had dat leden meer zouden durven om het goede nieuws te verkondigen. Heb je het idee dat je door dit project je geloof, het evangelie meer wilt / durft te verkondigen?
- 6) Voel je je waardevol in deze groep, en daardoor in de kerk?
- 7) Heb je het idee een waardevolle bijdrage te leveren en daardoor ook in de kerk?

- 8) Worden je spirituele behoeften vervuld in deze groep? (in de kerk niet?)
Moedigt iemand je hiertoe aan?
- 9) Heb je ervaren dat er om jou als persoon wordt gegeven?
- 10) krijg je in de kerk of in de groep de kans te doen waar je goed in bent? (talenten)
- 11) Het je het idee dat jouw mening telt in de kerk / de groep?
- 12) Voel je je onmisbaar in de kerk / de groep?
- 13) Zijn de groepsgenoten vrienden geworden? (beste vriend?) / Wat voor een band heb je met de groepsgenoten?
- 14) Spreek je wel eens met iemand van de kerk / de groep (PF) over je spirituele groei?
- 15) Heb je de mogelijkheid om spiritueel te groeien?

Ik heb de vragen niet altijd precies in deze woorden gesteld, maar soms met wat uitleg of in iets eenvoudigere woorden. Ik stelde de vragen aan alle leden die nog aanwezig waren, een enkeling was al weg. Alle leden konden dus antwoorden, maar ik heb niet bij iedere vraag alle leden een antwoord laten geven. Een aantal vragen die ik stelde zijn letterlijk in het verslag terug te vinden, van andere heb ik alleen de antwoorden verwerkt.

Pas later heb ik een afspraak gemaakt om ook in Deventer een kleine kerkgemeenschap te bezoeken. Daar kon ik de vragen stellen met in mijn achterhoofd de antwoorden van de groep in Lelystad. Op die manier kon ik de groepen met elkaar vergelijken. Zo kon ik zien of er bepaalde punten of ervaringen uitkwamen die overeenkwamen of juist van elkaar verschilden. De verschillen en of overeenkomsten zullen voornamelijk in hoofdstuk 6 naar voren komen.

4.2 Kleine kerkgemeenschap in Lelystad, 13-1-'09

Hoe verloopt de avond en wat heb ik gezien?

Deze dinsdagavond bezoek ik een kleine geloofsgemeenschap in Lelystad. De avond duurt doorgaans van 20.00 tot ong. 21.30 maar vooraf (vanaf 19.30) en achteraf is er tijd om gezellig te kletsen. We zijn samen in de ruime woonkamer van het huis van een van de leiders van de groep (niet dezelfde als de gespreksleider). Ik weet niet zeker of ze elke keer bij hem samenkomen of dat de plaats wisselt.

Ik kwam aan om ongeveer kwart voor acht. Een aantal leden was er toen al en zat aan de koffie / thee, een aantal kwam na mij binnen. Wel allemaal op tijd. Tijdens dat kwartiertje heb ik wat algemene vragen gesteld aan de leider van de groep met wie ik al eerder per mail en telefoon contact had gehad. Hij heeft mijn vragen beantwoordt als 'hoe lang bestaat de groep al?' e.d.

De kleine kerkgemeenschap bestaat uit 14 leden van zeer diverse culturen. Ook de leeftijd loopt redelijk uiteen, het jongste lid is 35. De groep bestaat nu 14 maanden, maar is niet altijd in deze samenstelling geweest. Ze zijn begonnen met ong. 7, waarvan nu niet iedereen er meer is, maar de groep is dus wel gegroeid in aantal. De grootte zoals hij nu is, is best groot, maar splitsen wil men (nog) niet. Dat ligt gevoelig bij de leden.

Frank de Jager en Jim Goei leiden de groep en zitten ook in het overleg kleine geloofsgemeenschappen in het parochieverband. De pastoraal werker Jan Vernooij heeft het initiatief hiertoe genomen en zijn collega's PW-ers zijn ook geïnteresseerd in hoe het gaat met de groep. Dit overleg komt één keer in de twee maanden samen.

Wat de gespreksleider me ook vertelde is dat nieuwe gelovigen of mensen die daar behoefte aan hebben, ook eerst de alfacursus kunnen doen. In de parochie wordt dan de kleine kerkgemeenschap aangeboden als mogelijk vervolg. Op die manier zorg je ervoor dat deelnemers aan de kleine kerkgemeenschap wel een basis in het geloof hebben, ook qua kennis.

De avond wordt 'officieel' begonnen met een gebed door de leider van de avond en het gezamenlijk zingen van een lied van de geest.

Daarna is er de mogelijkheid voor ieder om iets te delen met de groep. Waar ben je de afgelopen tijd mee bezig geweest, waar heb je over nagedacht, wat leeft er in je? De gespreksleider gaat kris kras de groep door tot iedereen de mogelijkheid heeft gehad om iets te vertellen. Sommigen vertellen iets over wat ze hebben meegemaakt de afgelopen tijd, anderen iets naar aanleiding van de vorige bijeenkomst.

Daarna begint de tweede helft van de avond, waarvoor iedereen een bijbel bij zich heeft. Voor mij wordt er een uit de kast gehaald, maar ik was voorbereid en had er een bij me. Zoals gebruikelijk wordt de evangelielezing van de aankomende zondag gelezen en verdiept. Een van de leden leest voor. Daarna volgt er een stilte en leest de gespreksleider het nog een keer voor. Dan is er tijd om dingen op te merken. Wat komt er in je op, wat valt je op? Mij valt het op dat iedereen heel verschillende zinnen uit de tekst ziet die hen aanspreekt. Langzaam maar zeker gaat het gesprek over in de vraag wat wij in het dagelijkse leven met deze tekst kunnen doen? En weer volgen heel diverse inzichten.

De avond wordt afgesloten met gebed. Iedereen noemt een persoonlijke gebedsintentie en de persoon rechts van hem/haar zal voor diegene bidden. Als de ronde is gemaakt word er gebeden, ieder spreekt een gebed uit in eigen woorden voor de persoon links van hem/haar. Er wordt geëindigd met het 'Onze Vader', al staande hand in hand met als afsluiting de vraag om zegen.

Na afloop is er onder het genot van een drankje, tijd om met de leden van de groep in gesprek te gaan en de vragen te stellen die ik had voorbereid. Een enkeling ging naar huis, de rest van de groep was betrokken bij mijn vragen en ik kreeg dus van verschillende mensen reacties. Ik heb begrepen dat in het bijzonder het praten over het geloof en het delen van de ervaringen wordt gezien als het meest kostbare aan het deelnemen aan deze groep. Iemand zegt de belofte van Jezus 'Waar twee of drie in mijn naam bijeenzijn' te ervaren.

De leden ervaren het deelnemen aan deze groep als een aanvulling op de zondagse kerkgang. "Het geloof van de een kan niet zonder het geloof van de ander". De eucharistie op zondag is de kern, zegt iemand, maar deze groep is voor meer verdieping. Ze vinden het fijn elkaar op zondag in de kerk te zien, omdat ze elkaar kennen. Het is minder anoniem. Een van de leden zegt wel dat hij vindt dat ze ook de andere kerkgangers beter zouden moeten leren kennen, bijvoorbeeld de mensen die na de viering geen koffie komen drinken.

Ik vraag of het deelnemen aan deze groep zorgt dat je meer betrokken raakt bij de parochie als geheel. Daar wordt instemmend op geantwoord. Eigenlijk tot

mijn verbazing, ik had niet gedacht dat de deelname aan een groep als deze werkelijk zo stimulerend zou werken bij mensen die nog niet heel actief waren in de parochie. Het is gebleken dat een aantal van de leden van deze groep sinds de deelname aan deze groep actiever is geworden in de parochie, als koster, voor de kinderwoorddienst en noem maar op. "Het beweegt om actiever te worden, dat gaat vanzelf." Dat wordt niet geforceerd. Hierdoor hebben de leden ook het gevoel een waardevolle bijdrage te leveren aan de kerk. En ook doordat je weet dat je voor elkaar wat betekent.

Er zijn er onder de leden die ook dankzij de deelname aan deze groep meer over hun geloof durven te praten. En waar de één 'een hele wijk' probeert te evangeliseren is het voor de ander makkelijker geworden in gesprek te gaan met familie over hun keuze voor het geloof.

Vanuit de pastores voelen de leden persoonlijk niet veel steun, ook al zijn zij op de achtergrond wel betrokken bij de groep en horen zij ook de positieve verhalen.

Ik vraag mij af hoe goed de leden elkaar kennen en of ze elkaars talenten kennen zodat ze elkaar ook op dat terrein kunnen ondersteunen en ook hun talenten voor de grote geloofsgemeenschap, de parochie kunnen gebruiken. Ze hebben het er wel eens over gehad, maar niet heel uitgebreid. De leden weten dat toch niet heel goed van elkaar. Ik daag hen uit hier eens mee aan de slag te gaan. De leden hebben verschillende woorden voor de band die ze met elkaar hebben. Een verlengstuk, een familie, een soort vrienden. Maar het is duidelijk dat de leden genieten van elkaar en het fijn vinden elkaar te zien. Ze voelen zich geaccepteerd!

Als we het nog even hebben over de leeftijden van de leden wordt het me duidelijk dat deze groep niet zozeer zou willen dat er nóg jongere leden bijkomen. De diversiteit uit zich in culturen en dat is verrijkend zeggen de leden, maar qua leeftijd hoeft dat niet. De leden denken dat het beter is om de jongeren onder elkaar samen te laten komen.

Als ik aan het eind van de avond naar huis ga om de trein te halen ben ik een ervaring rijker. Ik heb niet alle vragen die ik had voorbereid gesteld of veel aandacht gegeven. Soms kwam ik erachter dat de vragen elkaar overlaptten, waardoor ik bijvoorbeeld al een antwoord had. Aan de andere kant was er ook wat tijdsdruk, omdat ik zelf erg op de tijd moest letten. Een van de leden was zo vriendelijk om mij bij het treinstation te brengen, wat alweer wat zegt over de gastvrijheid en vriendelijkheid.

Mij persoonlijk heeft aan deze avond het onderdeel van het gebed erg geraakt. Mij werd ook een intentie gevraagd en ik deed eigenlijk als vanzelf mee. Ook voor mijn intentie werd gebeden. Op deze manier ervaarde ik zelf dat een kleine kerkgemeenschap niet gesloten hoeft te zijn, niet een kerk op zich hoeft te worden. Het zou bij groepen als deze de 'angst' kunnen zijn, omdat mensen de bijeenkomsten van de groep wel genoeg verdiepend vinden en geen behoefte meer hebben aan bijvoorbeeld de zondagsviering, dan gaat een groep een eigen leven leiden. Het samenzijn en het verdiepen in het geloof zorgt misschien wel juist voor het tegenovergestelde. Ik voelde mij in ieder geval welkom. Achteraf (in een mail, omdat ik mijn bijbel had vergeten) hoorde ik van een van de leden

dat het bezoek van iemand van buiten die ook vragen stelt zorgt dat er ook weer even kritisch wordt gekeken naar de eigen groep, ze hadden al eerder eenmalige bezoekers gehad en dat vonden ze altijd prima. Ze vonden het heel leuk dat ik er was.

4.2 Kleine kerkgemeenschap in Deventer, 17-3-2009

Met mijn ervaring van Lelystad in het geheugen ben ik natuurlijk heel benieuwd hoe deze avond zal zijn. Zal de sfeer hetzelfde zijn, zullen het dezelfde typen mensen zijn, zullen ze hetzelfde programma aanhouden en natuurlijk vooral, wat zullen ze op mijn vragen te vertellen hebben?

Hoe verloopt de avond en wat heb ik gezien?

De avond wordt gehouden bij twee van de leden thuis in een buitenwijk van Deventer. Er is vooraf een gezamenlijke maaltijd waarbij ik ook welkom ben. De maaltijd begint om 19.00, de deur staat open vanaf 18.30. Ik kom tegen zevenen binnen. Er wordt wat gekletst over koetjes en kalfjes, drinken ingeschonken. Als iedereen er is komt het eten op tafel. Er zijn vijf leden, drie zijn er vanavond niet. Twee zijn er ziek en de derde maakt een reis naar India. Tijdens het eten vertel ik hoe ik bij deze groep terecht ben gekomen en waar mijn scriptie over gaat, verder is er de gelegenheid mijn vragen te stellen, en er wordt mij veel verteld.

Het paar waar we thuis te gast zijn, zijn ook de initiatiefnemers tot deze groep. Zij zijn drie jaar geleden met de wens iets met een groep te doen naar de parochie gegaan en kregen uiteindelijk het voorstel een kleine kerkgemeenschap te vormen. De eerste poging mislukte. Daarbij hadden ze mensen uit de wijk uitgenodigd om in eerste instantie na te praten na de viering, maar ze eigenlijk te 'paaien' voor een kleine kerkgemeenschap, dat bleek niet te werken. Nadat het een tijdje heeft stilgelegen hebben ze het opnieuw geprobeerd en zo is deze groep ontstaan. De groep is niet altijd precies in deze samenstelling geweest, er zijn wel wat leden bijgekomen of weer gestopt, onder andere omdat eens in de twee weken te veel of te druk was.

Deze groep is gevraagd om een pilot te draaien van KKG, en omdat de initiatiefnemers graag wat wilden, zijn ze ermee aan de slag gegaan, met ondersteuning op afstand van het aartsbisdom Utrecht door Marc Brinkhuis. Aanvankelijk waren de initiatiefnemers de pastoral facilitators, later toen Marc Brinkhuis in Deventer kwam werken heeft hij dat overgenomen. Eerst werden de avonden elke keer door iemand anders voorbereid, nu bereidt Marc vaak de avonden voor en stuurt dit aan de leden door voor de avond. Zo hoeft hij er niet altijd bij te zijn.

De groep bestaat uit mannen en vrouwen in de leeftijd tussen de 20 en de 40 waaronder een paar stellen/echtparen. Minder gevarieerd dus dan in Lelystad en niet multicultureel, maar misschien heeft dat iets te maken met de stad. Wel is de groep interkerkelijk, er zijn een paar leden van de protestante kerk, die zich onder andere hebben aangesloten na het volgen van een alfa cursus. Ik vraag hoe zij naar de samenstelling kijken. Na een hoop grapjes komt eruit dat ze het fijn vinden zoals het is. Ze zijn echt een soort vrienden geworden. Niet dat ze de

deur bij elkaar platlopen, maar met verjaardagen, verhuizingen en trouwerijen is men van de partij om te vieren en te helpen. Wat betreft de overwegend jonge leeftijd van de leden denken ze dat het type mensen wat op zoek is naar een groep als deze toch de jongeren zijn, ze staan in de parochie ook bekend als jongerengroep. Dan zullen ouderen ook niet snel willen deelnemen aan deze groep, want 'soort zoekt soort' zeggen ze, maar in principe willen ze wel openstaan voor iedereen.

Het project sloot goed aan aangezien het echt de wens was om een groep te vormen die niet een kerk op zich werd, maar die juist in de kerk haar neus liet zien. Ze hebben een aantal keer bewust gezamenlijk afgesproken om met elkaar naar de kerk te gaan, dan naar de ene kerk, dan naar de andere. Maar dat werkte niet altijd zo goed. De leden zijn erg actief ook in de kerk, als koster, lector, in de voorbereiding van vieringen enz.

Vanuit het pastorale team ervaart de groep genegenheid en betrokkenheid. En er komt ook af en toe iemand van het pastorale team op de avond. Als ze worden uitgenodigd komen ze altijd. De leden vertellen me dat dát echt een sterke motivatie is, omdat ze zich gedragen voelen door de parochie.

De leden zien de groep als geestelijke voeding, een verrijking en aanvulling naast bijvoorbeeld de vieringen op zondag, het is een stap verder. 'Door de groep ben ik sterker geworden in mijn geloof' was een uitspraak die mij trof. Het praten over het geloof, het durven te twijfelen maakt sterker en het helpt ook naar buiten toe. Erover spreken met collega's, vrienden of familie wordt makkelijker. Het geloof gaat ook meer leven door de KKG wordt er gezegd. Ik vraag of er leden zijn die na hun deelname aan de groep ook actiever zijn geworden in de parochie. Inderdaad zijn twee van de mannelijke leden koster geworden. De anderen waren al actief, maar doen hun dingen wel met meer enthousiasme.

Ik vraag naar wat ze tot nu toe gedaan hebben, of ze zich aan het boekje houden en zo ja, wat ze vonden van de verschillende fases. Daarop vertellen ze dat de eerste fase, het elkaar leren kennen volgens het boekje wel een half jaar duurt. Dat vonden ze erg lang, ze wilden echt meer inhoud, meer over het geloof, want dat was immers waarom ze bij de groep gekomen waren, daarbij was er tijdens het eten dan wel tijd om elkaar te leren kennen. Daarom is de kracht van het model van Baranowski (dat het goed uitgewerkt is) meteen ook de zwakte, omdat het niet veel vrijheid laat voor de behoefte van de groep. Daar moet je wel flexibel mee kunnen omgaan, vinden de leden. Dat hebben ze dan ook gedaan op een gegeven moment, anders haken er mensen af. Omdat het tweede boek toen nog niet in het Nederlands vertaald was konden ze daar nog niet aan beginnen. Om toch alvast meer inhoud aan de avonden te geven hebben ze zich verdiept in het 'Onze Vader' en de 'Tien geboden' met behulp van de catechismus. Verder hebben ze zich verdiept in de liturgie, er kwam dan elke keer iemand anders van het pastorale team om een deel van de liturgie uit te leggen. In deze tijd concentreren ze zich in hun activiteiten wat meer op het naar buiten treden. Ze hebben pas met een organisatie samengewerkt die mensen aan elkaar koppelt die hulp nodig hebben en hulp aanbieden en zo hebben ze ergens behang afgehaald en de tuin gedaan.

Op mijn vraag hoe ze de tweede fase, over het gebed, uiteindelijk vonden, komen veel reacties: 'mooi, divers, breed, confronterend, eyeopener in

combinatie met de bijbelverhalen. De leden waren erg blij met dat tweede boek, 'je kon het er gewoon af en toe even bijpakken voor het slapen bijvoorbeeld'. Het was wel erg gestuurd, daardoor verliep alles minder spontaan. Je las met elkaar op de avond gewoon het stuk, daar viel verder ook weinig aan voor te bereiden, terwijl juist het voorbereiden ook leuk was.

Zo nu en dan hebben ze een 'break avond' waarin ze gezamenlijk evalueren hoe het gaat. Om zo te zorgen dat iedereen nog tevreden is met de groep.

De leden vertellen me dat ze het 'officiële gedeelte van de avond meestal beginnen met het 'rondje nul', daarin is er tijd voor iedereen om iets te zeggen van wat er leeft.

Als de stagiair, Marga, komt om 20.20, begint de avond 'officieel'. De leden kijken ervan op dat Marga alle namen nog kent, dat vinden ze leuk. We verplaatsen van de eethoek naar de zithoek, er wordt thee ingeschonken en cake gegeten. De avond wordt begonnen met gebed waarin Marga voorgaat. Zij heeft ook de avond voorbereid. Zij geeft om te beginnen de leden de opdracht om ongeveer 10 kaartjes met gebeurtenissen uit Jezus' leven, die allemaal te maken hebben met de Heilige Geest, op volgorde te leggen en dan bijbehorende kaartjes met bijbelteksten erop daarbij te leggen. Met elkaar leggen ze de kaartjes bijna foutloos neer. Dat is een leuke en actieve manier om te beginnen met de avond. Er wordt gelachen, maar ook serieus gekeken.

Dit jaar zijn de leden het Marcus evangelie aan het behandelen, ze lezen elke keer een stukje. Vandaag is dat Marcus 4:21-34. Daarna gaan de leden erover in gesprek. Het gaat er heel ongedwongen aan toe. Je bent vrij om in te brengen wat je interessant vindt en dat wordt ook gedaan. De ene persoon zegt wat meer dan de ander. De stagiair geeft ook wat exegese tussen de regels door.

Iets na half 10 ronden we de avond af. Er kan nog wat nageborreld worden. De stagiair gaat naar huis. Ik blijf nog even tot ik om 22.00 door een van de leden naar het station wordt gebracht om de trein te halen. Vanwege de afgelegen ligging had ik deze keer vooraf maar gevraagd of er een mogelijkheid was dat iemand mij naar het station of de bushalte zou brengen. Dat was geen probleem. Helaas is het ook deze avond niet gelukt om werkelijk alles wat ik wilde te vragen, maar heb ik mijns inziens toch een heel mooi beeld gekregen van hoe deze groep is en functioneert.

Hoofdstuk 5: Bijbels theologische fundering voor geloofsgemeenschap

Maar hoe kun je het vormen van een geloofsgemeenschap zien in het licht van de bijbel, dé bron van het christelijk leven? In dit hoofdstuk zal duidelijk worden dat in de bijbel verschillende van de mogelijkheden en voorwaarden uit de modellen zijn terug te vinden.

Er wordt op verschillende manieren gesproken over geloofsgemeenschap:

- a. Men wordt aangemoedigd tot het vormen van gemeenschap
- b. Er wordt gemeenschap gevormd
- c. Er worden dingen ondernomen als geloofsgemeenschap
- d. Voorwaarden scheppen voor een geloofsgemeenschap
- e. Mogelijkheden in een geloofsgemeenschap

Hieronder zal ik een aantal citaten weergeven met diverse thema's die betrekking hebben op geloofsgemeenschap.

5.1 Oude Testament

De teksten uit het oude testament geven aan dat de thema's niet alleen in verband staan met de christelijke geloofsgemeenschap, maar dat ze een bredere oorsprong hebben.

Communicatie van God naar de mens over het naleven van regels.

'De Here zeide tot Mozes: Klim op tot Mij, de berg op, en blijf daar, dan zal Ik u de stenen tafelen geven, de wet en het gebod, die Ik opgeschreven heb, om hen te onderwijzen.' (Ex. 24:12)

Over leiderschap, bijvoorbeeld bij Mozes.

'Nu dan, ga, ik zend u tot Farao, om mijn volk, de Israëlieten, uit Egypte te leiden. Maar Mozes zeide tot God: Wie ben ik, dat ik naar Farao zou gaan en de Israëlieten uit Egypte zou leiden? Toen zeide Hij: Ik ben immers met u!' (Ex. 3:10-12a)

5.2 Nieuwe Testament

In het nieuwe testament kunnen we heel concrete aansporingen zien tot het vormen van gemeenschap die later heel zichtbaar waren juist in de christelijke gemeenschappen. Hieronder volgen een aantal, mijns inziens, belangrijke citaten, zoveel mogelijk op volgorde van het Nieuwe testament.

Het vormen van een kleine groep of gemeenschap:

"En Hij ging de berg op en riep tot Zich, wie Hij zelf wilde, en zij kwamen tot Hem. En Hij stelde er twaalf aan, opdat zij met Hem zouden zijn en opdat Hij hen zou uitzenden om te prediken, en om macht te hebben boze geesten uit te drijven. En Hij stelde de twaalf aan, en aan Simon gaf Hij de bijnaam Petrus, en Jakobus, de zoon van Zebedeüs, en Johannes, de broeder van Jakobus, en Hij gaf hun de bijnaam Boanerges, dat is zonen des donders, en Andreas en Filippus en Bartolomeüs en Matteüs en Tomas en Jakobus, de zoon van Alfeüs en Taddeüs en Simon de Zeloot en Judas Iskariot, die Hem ook verraden heeft." (Marc. 3:13-19)

De liefde voor elkaar, voor andere leden van de kerk of gemeenschap.

'Hieraan zullen allen zien dat jullie mijn leerlingen zijn: jullie liefde voor elkaar.' (Joh. 13:35)

Over het leiderschap van Jezus:

Ik ben de goede herder. De goede herder zet zijn leven in voor zijn schapen; maar wie huurling is en geen herder, wie de schapen niet toebehoren, ziet de wolf aankomen, laat de schapen in de steek en vlucht - en de wolf rooft ze en jaagt ze uiteen - want hij is een huurling en de schapen gaan hem niet ter harte. Ik ben de goede herder en Ik ken de mijne en de mijne kennen Mij, gelijk Mij de Vader kent en Ik de Vader ken, en Ik zet mijn leven in voor de schapen. Nog andere schapen heb Ik, die niet van deze stal zijn; ook die moet Ik leiden en zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één herder. (Joh. 10:11-16)

Over communicatie:

'En eensklaps kwam er uit de hemel een geluid als van een geweldige windvlaag en vulde het gehele huis, waar zij gezeten waren; en er vertoonden zich aan hen tongen als van vuur, die zich verdeelden, en het zette zich op ieder van hen; en zij werden allen vervuld met de heilige Geest en begonnen met andere tongen te spreken, zoals de Geest het hun gaf uit te spreken (...) en toen dit geluid gekomen was, liep de menigte te hoop en verbaasde zich, want een ieder hoorde hen in zijn eigen taal spreken. En buiten zichzelf van verwondering zeiden zij: Zie, zijn niet al dezen, die daar spreken, Galileeërs? En hoe horen wij hen dan een ieder in onze eigen taal, waarin wij geboren zijn? Parten, Meden, Elamieten, inwoners van Mesopotamië, Judea en Kapadocië, Pontus en Asia, Frygië en Pamfylië, Egypte en de streken van Libië bij Cyrene, en hier verblijvende Romeinen, zowel Joden als Jodengenoten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze eigen taal van de grote daden Gods spreken.' (Hand. 2:2-11)

Het gemeenschappelijke leven, met gezamenlijke maaltijden en het delen van goederen:

'En zij bleven volharden bij het onderwijs der apostelen en de gemeenschap, het breken van het brood en de gebeden. En er kwam vrees over alle ziel en vele wonderen en tekenen geschiedden door de apostelen. En allen, die tot het geloof gekomen en bijeenvergaderd waren, hadden alles gemeenschappelijk; en telkens waren er, die hun bezittingen en have verkochten en ze uitdeelden aan allen, die er behoefte aan hadden; en voortdurend waren zij elke dag eendrachtig in de tempel, braken het brood aan huis en gebruikten hun maaltijden met blijdschap en eenvoud des harten, en zij loofden God en stonden in de gunst bij het gehele volk. En de Here voegde dagelijks toe aan de kring, die behouden werden'. (Hand. 2:42-47)

Over gebed, praten over het geloof en het gemeenschappelijk bezit van goederen:

'En terwijl zij baden, werd de plaats, waar zij vergaderd waren, bewogen; en zij werden allen vervuld met de heilige Geest en spraken het woord Gods met vrijmoedigheid. En de menigte van hen, die tot het geloof

gekomen waren, was één van hart en ziel, en ook niet één zeide, dat iets van hetgeen hij bezat zijn persoonlijk eigendom was, doch zij hadden alles gemeenschappelijk. En met grote kracht gaven de apostelen hun getuigenis van de opstanding des Heren Jezus, en er was grote genade over hen allen. Want er was ook niet één behoeftig onder hen; want allen, die eigenaars waren van stukken grond of van huizen, verkochten die en brachten de opbrengst van de verkoop en legden die aan de voeten der apostelen; en aan een ieder werd uitgedeeld naar behoefte.' (Hand. 4:31-35)

Gezamenlijke maaltijden, als een gemeenschapsvormend element. Momenten waarop de gemeenschap bij elkaar is en er gesproken wordt:

'Daarom, mijn broeders, als gij samenkomt om te eten, wacht op elkander.' (1 Kor. 11:33)

Het laatste avondmaal (Mat. 26:17-30)

De zorg voor elkaar die in een geloofsgemeenschap zo belangrijk is, zoals zichtbaar wordt in de diaconie, maar ook in de zorg voor elkaar bijvoorbeeld binnen een kleine kerkgemeenschap:

'God heeft evenwel het lichaam zó samengesteld, dat Hij meer eer gaf aan hetgeen misdeeld was, opdat er geen verdeeldheid in het lichaam zou zijn, maar de leden gelijkelijk voor elkander zouden zorgen. Als één lid lijdt, lijden alle leden mede, als één lid eer ontvangt, delen alle leden in de vreugde. Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden'. (1 kor. 12: 24-27)

Talenten, genaden en gaven:

'Maar aan een ieder onzer afzonderlijk is de genade gegeven, naar de mate, waarin Christus haar schenkt.... En aan Hem ontleent hele gehele lichaam als een welsluitend geheel en bijeengehouden door de dienst van al zijn geledingen naar de kracht, die elk lid op zijn wijze oefent, deze groei des lichaams, om zichzelf op te bouwen in de liefde' (Ef. 4:7, 16)

Het bidden voor elkaar in de gemeenschap:

'Belijdt daarom elkander uw zonden en bidt voor elkander' (Jak. 5:16)

Gastvrij zijn:

'Weest gastvrij jegens elkander, zonder morren'. (1 Petrus 4:9) en *'... legt u toe op de gastvrijheid'* (Rom. 12:13b)

Elkaar dienen:

'Dient elkander, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft, als goede rentmeesters over de velerlei genade Gods'. (1 Petrus 4:10)

5.3 Actie en Houding

Zoals duidelijk wordt uit voorgaande citaten zijn er twee verschillende soorten bijbelse argumenten voor geloofsgemeenschap: actie en houding. Mij verbaasde het niet geheel dat juist in het nieuwe testament veel verwijzingen stonden naar mogelijkheden en voorwaarden voor gemeenschap. Juist omdat Jezus hiervoor heel concrete uitspraken over heeft gedaan.

Er zijn citaten waaruit blijkt dat het vormen van een geloofsgemeenschap te maken heeft met het aannemen van een bepaalde houding, een levenshouding. We zien dat aan de woorden: liefde voor elkaar, dienen, gastvrijheid, zorg en delen.

Aan de andere kant zijn er citaten die aansporen tot actie, tot handelen. Niet voor niets wordt het boek handelingen zo genoemd. Hierbij lees je over dingen die je kunt ondernemen als gemeenschap: gezamenlijke maaltijden, delen van goederen, onderwijs, breken van het brood, bidden, bezittingen uitdelen...

Actie en houding zijn dus twee belangrijke aspecten van het gemeenschapsleven, daarom komen deze twee zo sterk naar voren in de citaten die je vindt op zoek naar gemeenschapselementen in de bijbel.

Hoofdstuk 6, voorwaarden en kritische conclusies

In dit laatste hoofdstuk van mijn scriptie zal ik een concreet antwoord geven op mijn onderzoeksvraag: **'Welke mogelijkheden en voorwaarden voor het vormen van een geloofsgemeenschap kan ik formuleren naar aanleiding van de twee modellen en een kritische reflectie hierop?'** Daarom wil ik kritisch kijken naar de criteria die ik uit beide modellen heb gelicht. Is het waar dat deze aspecten zo belangrijk zijn voor het vormen van een geloofsgemeenschap en hoe kan ik dat bewijzen. Daarom wil ik deze criteria toetsen aan enerzijds mijn ervaringen en anderzijds aan de bijbelse bronnen uit hoofdstuk 5. Mijn ervaring valt uiteen in wat ik in mijn (geloofs/kerkelijk) leven zelf heb ervaren en wat ik in mijn bezoeken aan de kleine kerkgemeenschappen in Lelystad en Deventer heb gezien en ervaren, op het laatste zal uiteraard de nadruk liggen.

6.1. Bruikbare criteria uit beide modellen

Onderstaande punten A tot en met G, zijn een samenvatting van de punten die ik in paragraaf 3.2 uit beide modellen heb gelicht.

- A. Gastvrijheid (van een gemeenschap)
- B. Communicatie (van verwachtingen)
- C. Spirituele gezondheid
- D. Emotionele verbondenheid
- E. Het kennen en gebruiken van je talenten
- F. Herstructurering, het vormen van kleine groepen / gemeenschappen
- G. Consequent leiderschap

Deze zeven punten zijn naar mijn idee de belangrijkste voorwaarden tot het vormen van een geloofsgemeenschap. Ik zal de punten eerst één voor één toetsen aan mijn eigen ervaring (par. 6.2) en daarna aan de bijbel (par. 6.3) De zeven punten zijn in beide paragrafen onderverdeeld in subparagrafen. Als laatste zijn er nog enkele van deze zeven voorwaarden die niet, of niet alléén op mijn ervaring en of de bijbel gegrond zijn, daar schrijf ik nog iets over in de laatste paragraaf 6.4.

6.2. Toetsing aan ervaring

Een belangrijke manier van toetsen is natuurlijk die van de ervaring. Zowel aan mijn eigen ervaring als aan de ervaring van anderen. Om bovenstaande criteria te toetsen aan ervaring van mensen zal ik mijn bezoeken aan de twee kleine kerkgemeenschappen gebruiken. Wat ik zelf heb gezien en ervaren en wat de leden mij verteld hebben tijdens de ontmoeting is dus een manier om te kijken of de theorie ook 'klopt' in de praktijk.

6.2.1 Gastvrijheid

Gastvrijheid heb ik aan den lijve ervaren tijdens mijn bezoek aan de kleine kerkgemeenschap in Lelystad. Enthousiasme over mijn komst, een hartelijk welkom, hulp door mijn vragen te beantwoorden, openheid voor wat ik te zeggen had en een lift terug naar het station hebben mij laten zien dat de mensen in deze groep met elkaar een gastvrije kleine kerkgemeenschap vormen. En ook in

Deventer waren deze aspecten van gastvrijheid goed zichtbaar; een maaltijd vooraf waar zelf ik als 'pottenkijker' ook welkom ben, een lift terug naar het station. Ik kan het belang van dit aspect dus onderstrepen en beargumenteren door mijn eigen ervaring, dat je je gewaardeerd voelt als mens in een gastvrije gemeenschap.

6.2.2 Communicatie

In de kleine groepen waar ik te gast ben geweest is communicatie ook een thema. Op verschillende manieren wordt daar aandacht aan gegeven. In Deventer bijvoorbeeld houdt de groep eens in de zoveel tijd een avond waarbij er geëvalueerd wordt. Hierbij staat centraal: is men tevreden over hoe het gaat in de groep, over de inhoud en de vorm. Zo wordt dus bewust gecommuniceerd over bijvoorbeeld de verwachtingen. Zo zorg je er als groep voor dat er geen verborgen verwachtingen zijn, wat teleurstelling kan voorkomen.

Er is ook altijd contact met iemand van het pastorale team, dus ook de lijn van communicatie binnen de grote parochie ligt open. Er is veel contact via mail, maar ook is er regelmatig iemand van het team aanwezig bij de inhoudelijke avonden.

In Lelystad heb ik een andere communicatie gezien. Hier was een minder intensief contact met het pastorale team. Zeker de leden merkten daar niet veel van. Ik kon wel merken dat daar enige teleurstelling in was. Communicatie laat immers ook betrokkenheid zien.

Onderling werd er binnen beide groepen naar mijn idee erg goed gecommuniceerd. Men wist precies wie er ziek was of om andere redenen niet zou komen.

Beide Amerikaanse modellen hebben dus gelijk dat hun aandacht uitgaat naar communicatie.

6.2.3 Spirituele gezondheid

Spirituele gezondheid heb ik getoetst in mijn bezoeken aan de beide kleine kerkgemeenschappen. Hieronder vielen volgens Winseman de aspecten: levenstevredenheid, uitnodigen van anderen, dienen en geven. Wat betreft het geven lijken me de mensen in de beide KKG's heel 'gezond'. Ik heb inderdaad gemerkt dat de mensen in de groepen vaak erg actief zijn bij diverse groepen / activiteiten in de parochie. In een aantal gevallen is dit inderdaad dankzij de KKG zo gegroeid.

Wat betreft het uitnodigen van anderen is er denk ik een groot verschil tussen Amerikanen en Nederlanders. Nederlanders zullen zich waarschijnlijk iets bescheidener opstellen en minder snel iemand uitnodigen. Wel was er in beide groepen overeenstemming over dat in ieder geval het praten over het geloof en er voor uit komen makkelijker is geworden. Het zou kunnen zijn dat daarna alsnog de stap volgt van iemand uitnodigen.

Juist vanwege de wens van meer verdieping dan op zondag zeiden de leden van de KKG's deel te nemen aan een kleine kerkgemeenschap. De mogelijkheid tot geloofsverdieping en spirituele verdieping is dus belangrijk voor een geloofsgemeenschap.

6.2.4 Emotionele verbondenheid

Emotionele verbondenheid staat volgens mij dicht bij spirituele gezondheid en is een aspect waar ik veel waarde aan hecht. In mijn eigen ervaringen met geloofsgemeenschappen heb ik gezien dat een emotionele verbondenheid fijn is en van belang voor je inzet voor de geloofsgemeenschap. Mensen die emotioneel

verbonden zijn vormen een hechtere gemeenschap waarin meer van het geloof gedeeld kan worden. Winseman noemt de punten *erkenning, aansluiting, vriendschap, groei in geloof*. De speerpunten van de KKG die hierbij aansluiten zijn: bij elkaar horen, bidden, verdiepen in de schrift. Ook de vier vragen 'Wat krijg ik?', 'Wat geef ik?', 'Hoor ik erbij?' en 'Hoe kunnen we groeien?' zijn hier volgens Baranowski van belang. Maar de vragen 'Wat krijg ik?' en 'Hoe kunnen we groeien?' passen mijns inziens beter in subparagraaf 6.2.3 omdat het daar gaat over wat je spiritueel gezien krijgt en hoe je groeit. De vraag 'wat geef ik?' past bij meerdere subparagrafen, omdat het gaat om het gebruiken van talenten (6.2.5) en de van aandacht van de leiding (6.2.7).

Allereerst het punt groei in geloof. Het is wel duidelijk dat de leden van de KKG's hun geloof verdiepen. Wat ze zeiden was dat ze dingen beter begrepen en veel dingen leerden. Dat hoeft natuurlijk niet automatisch te betekenen dat hun geloof ook groeit, maar in veel gevallen was dat wel zo. Zo waren er zelfs leden die zekerder waren geworden in hun geloof, maar aan de andere kant ook de ruimte voelde om te twijfelen. Dat is mooi, omdat voor groeien soms twijfel nodig is. De groei ervaren mensen als positief, men wil blijven groeien door met elkaar te bidden, de schrift te verdiepen, dingen over de leer van de kerk te leren, en dat stimuleert de emotionele verbondenheid van leden met de groep en met de hele geloofsgemeenschap.

Het punt aansluiting en vriendschap heb ik ook specifiek getoetst. In beide groepen werden de contacten als heel waardevol en fijn ervaren. Naar mijn idee waren de leden van de groep in Deventer iets meer met elkaar bevriend dan degenen in Lelystad, dat zal toch iets te maken hebben gehad met de leeftijd. In beide groepen is het toch een 'soort vriendschap'. Zoals beloofd zou ik hier nog op terug komen. Zoals Marianne Baijens aan aangaf in het gesprek wat ik met haar had, zit er een redelijk verschil tussen Amerika en Nederland, de cultuur en de sociale omgeving. Amerika is groot, mensen wonen vaak ver van hun familie en hebben een drukke baan. Hun sociale contacten ontstaan dus vaak in de kerk. Omdat sociale contacten en het delen van dagelijkse ervaringen menselijk is, zoeken Amerikanen dit in de kerk. In Nederland is het anders. Doordat het land kleiner is zijn de afstanden naar familie overbrugbaar en zijn dat toch de meest belangrijke contacten. Ook vrienden die je in de loop van je leven maakt blijven over het algemeen binnen 'handbereik'. Daardoor is de behoefte aan intensieve contacten binnen een kerkgemeenschap minder groot. Men moet dus bij dit aspect geen Amerikaanse verwachtingen hebben.

Dan erkenning, en daarmee de vraag 'Hoor ik erbij?', iets wat in feite voor ieder mens belangrijk is. Maar zeker binnen een geloofsgemeenschap is het een punt van aandacht. Dat heeft mijns inziens onder andere met verwachtingen te maken. Mensen verwachten van een geloofsgemeenschap eerder dat er een onvoorwaardelijke acceptatie/erkenning is omdat de band die je met elkaar aangaat een andere basis heeft. Toch is dat niet altijd gemakkelijk, vrienden kies je uit, 'geloofsgenoten' niet direct. Ik denk dat het juist daarom belangrijk is dat leden zich in ieder geval erkend voelen in wie ze zijn. Naar mijn idee houdt dat in dat er naar elkaar geluisterd en omgezien wordt en dat de leiding van de gemeenschap oog heeft voor de mensen. Om deze reden vond ik het leuk om te zien dat vooral in Lelystad de groep zo divers was aan leden. Je kunt je er gauw thuis voelen want de diversiteit zorgt ervoor dat eigenlijk iedereen erbij past en men niet het gevoel heeft aan bepaalde criteria te moeten voldoen.

Diversiteit kan ook slaan op geloofsovertuigingen. Niet iedere christen is hetzelfde en niet iedere katholiek staat op dezelfde manier in het geloof. In paragraaf 1.3 vroeg ik me af in hoeverre je mening meetelt als deze te veel

afwijkt van de onuitgesproken norm. Nu kan ik zeggen dat juist door de groep divers te houden je dit probleem voorkomt. Diverse culturen en leeftijden zoals in Lelystad en diverse christelijke achtergronden (katholiek én protestant) in Deventer droegen hier aan bij. Als er geen onuitgesproken norm is doordat mensen zo verschillend zijn en als er een open en leergierige houding is bij de groepsleden dan telt je mening altijd.

6.2.5 Talenten

Het volgende aspect, wat goed aansluit op het vorige, is het kennen van elkaars talenten. Hoewel het niet heel direct in mijn ervaring in Lelystad en Deventer is gebleken kan ik dit punt mijns inziens toch bevestigen. Mede door mijn eigen ervaring in geloofsgemeenschappen meen ik te kunnen concluderen dat talenten ook in een geloofsgemeenschap benut zouden moeten worden, juist omdat ze als gave Gods mogen worden beschouwd. Het is goed als leden van een groep of gemeenschap elkaar goed leren kennen, juist ook op het vlak van elkaars talenten. Als je kunt doen en gebruiken waar je goed in bent, voel je je erkend. Toen ik daar in Lelystad naar vroeg kon men dit niet direct bevestigen, ze hadden er nooit veel aandacht aan besteed, maar wilden het op mijn aanraden best eens gaan doen. In Deventer hebben we het niet zozeer gehad over individuele talenten, maar wel over het inzetten van je mogelijkheden. Kun je iemand helpen met de tuin of een verhuizing, dan wordt dat gedaan. Dit aspect is dus niet direct uit mijn ervaring in Deventer of Lelystad.

6.2.6 Kleine groepen

Het vormen van kleine groepen is in ieder geval voor het SCC model een voorwaarde om het model in praktijk te brengen. Uit wat ik gezien heb in Lelystad en Deventer is het een positieve ontwikkeling om kleine groepjes te vormen waarin mensen hun ervaringen delen, samen bidden en het geloof verdiepen. Het blijkt te werken, mensen zijn gemotiveerd al gebeurt het natuurlijk ook wel eens dat er mensen afhaken en andere mensen bijkomen, er is vaak ook een vaste kern. De mensen die ik gesproken heb waren erg blij en enthousiast over deze groep, dat is op zich al een argument vóór het belang van kleine groepen binnen een geloofsgemeenschap.

Als er kleine groepjes zijn is er ook eerder kans op emotionele verbondenheid. Omdat je in een grote gemeenschap niet iedereen kent, terwijl een kleine groep erom vraagt elkaar te leren kennen. Dit bleek ook zo te zijn in Lelystad.

Wat betreft de diverse samenstelling wat toch als ideaal wordt geschetst in het Amerikaanse SCC model, zijn de meningen in de praktijk divers. Waar in het model wordt gesproken over een mix tussen man/vrouw, jonger/ouder, dacht men daar in Lelystad niet precies zo over. De mix man/vrouw was prima en ook de diversiteit in (culturele) achtergrond, maar ze zouden het fijner vinden als jongeren een eigen groep zouden hebben. In het Amerikaanse model wordt natuurlijk een ideaalbeeld geschetst en de succesverhalen verteld, wat lang niet altijd haalbaar of wenselijk blijkt te zijn. Dan moet je het toch doen met wat wel kan.

6.2.7 Leiderschap

Leiderschap is een punt waar ik niet heel uitgebreid op in ben gegaan tijdens mijn bezoeken aan Lelystad en Deventer, maar ik heb er wel iets van gezien en gehoord natuurlijk. In Lelystad was er enige teleurstelling in het weinige contact tussen de groep en het pastorale team van het parochieverband, maar werden de avond heel goed geleid door de twee begeleiders van de groep. In Deventer

kwam naar voren dat de groep wel veel contact heeft met het pastorale team en dat ze daar ook heel blij en tevreden mee zijn. Ze voelen zich erdoor gesteund in hun proces als groep en hun initiatieven. Het contact moet natuurlijk altijd van twee kanten komen, de groep kan proberen het pastorale team of de priester van de parochie zelf te betrekken bij een groep, maar consequent leiderschap betekend mijns inziens ook dat een leider zich ongevraagd interesseert voor 'zijn' mensen, als een herder voor zijn schapen'. Dit kan zich uiten in aanmoediging, zorg om spirituele groei en aandacht voor de persoon met zijn/haar talenten.

In ieder geval werd er door de leiders van de bijeenkomsten goed gezorgd voor de leden. Voornamelijk in Lelystad werd er door de leider van de avond goed op gelet dat iedereen wel aan het woord kwam en niemand werd overgeslagen. In Deventer ging het wat losser met bijvoorbeeld als gevolg dat de stillere mensen niet automatisch het woord krijgen. Een leider brengt ook een zeker enthousiasme over op 'zijn' mensen. Dat was in Deventer juist weer erg het geval en in Lelystad minder.

In het handboek wat gebruikt kan worden in het SCC model wordt de leider van een bijeenkomst geholpen door aan te geven wat voor een vragen gesteld zouden kunnen worden, dat maakt dat een leider zelf wat steun heeft aan het handboek.

6.3 Bijbels theologische argumentatie

Omdat de bijbel de bron is van het christelijk leven en van elke christelijke geloofsgemeenschap wil ik haar gebruiken om alle criteria te toetsen aan de bijbel. De vraag die ik daarbij wil stellen is: op welke manier zijn de criteria die ik gevonden heb in de twee modellen te herleiden tot de bijbel? Hierbij verwijs ik naar de bijbelcitaten die zijn terug te vinden in hoofdstuk 5.

6.3.1 Gastvrijheid

Gastvrijheid kan behalve aan mijn eigen ervaring zeker getoetst worden aan de bijbel. We hebben gezien dat, in Rom. 12:13b en in de eerste brief van Petrus 4:9, waar zelfs wordt gevraagd daar niet bij te morren. Ook de liefde voor elkaar, waartoe Jezus de leerlingen aanspoort, (Joh.13:35) behoort naar mijn idee tot een vorm van gastvrijheid. Want daar waar liefde is zullen mensen zich welkom voelen.

6.3.2 Communicatie

Het belang van communicatie is een aspect waarvoor, door het moderne woord, je misschien niet direct in de bijbel een argument verwacht. Toch, als we kijken naar de neerdaling van de heilige geest en wat er toen gebeurde (Hand. 2:1-11) dan lezen we dat zelfs in de bijbel werd gedacht aan het belang van communicatie, omdat zo de boodschap van God verkondigd kon worden. Maar ook de communicatie van verwachtingen komt voor in de bijbel. Neem Mozes, die de tien geboden op stenen tafelen ontvangt. Dat zouden we zeker kunnen zien als communicatie van God over wat hij van zijn volk, zijn geloofsgemeenschap, verwacht en hoe Hij hen nabij wil zijn, hen wil helpen door ze de goede richting te wijzen.

6.3.3 Spirituele gezondheid

Spirituele gezondheid. We kijken weer naar dezelfde punten die naar voren kwamen in de beide modellen. Levenstevredenheid, uitnodigen van anderen, dienen en geven. Hand. 2:42-47 vertelt precies over deze aspecten, ze hebben

echt een bijbelse bron én zijn, als we de Amerikaanse modellen lezen, nog steeds actueel. In de tekst gaat het over een gemeenschap die wordt aangespoord tot gemeenschapsvorming op meerdere vlakken. Breken van het brood, delen. En ze groeiden als gemeenschap. Het wordt niet duidelijk in de tekst of ze daarvoor mensen uitnodigden of dat de mensen zelf op hen afkwamen, maar je kunt ook door je manier van leven mensen uitnodigen. Dus ook al zijn we niet missionair, maar bescheiden of schamen we ons om mensen uit te nodigen, bovenstaande bijbelse manier van leven kan al veel invloed hebben op de mensen om ons heen.

Ook in Hand. 4:31-35, 1 Kor. 11:33, 1 Petrus 4:10, 1 kor. 12: 24-27 komen deze aspecten naar voren.

6.3.4 Emotionele verbondenheid

Onder emotionele verbondenheid vielen erkenning, aansluiting, vriendschap en groei in geloof. Dit alles kan niet zonder de ervaring van het bij elkaar horen, het gebed en het verdiepen van de schrift. Jak. 5:16 spoort heel duidelijk aan tot het gebed voor elkaar onder de gemeenschap, hij spreekt zelfs over de vergeving van de zonden. We vinden in de bijbel ook veel terug over het gebed, en waarom er wordt gebeden; voor de vijand, voor elkaar, om vergeving, om genade van God...

6.3.5 Talenten

Het belang van het kennen en gebruiken van ieders talenten kunnen we ook in de bijbel lezen. Ieder mens krijgt van God andere gaven of talenten. Omdat de mensen samen het lichaam van God vormen en de mensen met elkaar in verbinding staan, functioneert het lichaam van God natuurlijk het beste als ieder zijn of haar gaven kent en goed gebruikt. Dit lezen we bijvoorbeeld in Ef. 4:7 en 16.

6.3.6 Kleine groepen

Het vormen van kleine groepen/gemeenschappen was ook in de bijbel zichtbaar. Jezus zelf heeft het voorbeeld gegeven van een kleine groep. Hij koos twaalf apostelen. (Marc. 3:13-19) Met die twaalf deelde hij veel, hij vertelde hun meer als dat hij aan de grote menigte vertelde. Blijkbaar was het voor Jezus makkelijker in een kleine groep te onderrichten dan in een grote groep. Ook nu merken mensen vaak dat het leren over het geloof en het delen van diepe (geloofs)ervaringen makkelijker is in een wat intiemere kleinere groep. Er is dan meer persoonlijke aandacht voor elkaar.

6.3.7 Leiderschap

De bijbel staat vol met leiders, zowel het oude als het nieuwe testament. Denk aan Abraham, Mozes, Jozef en in het nieuwe testament Jezus en daarna Petrus en Paulus. Ieder van hen voelde zich door God gesteund in hun taak. Over Mozes lezen we in het boek Exodus hoe hij door God werd uitgekozen om het volk uit Egypte te bevrijden (Ex. 3:10-12a) en ondanks dat het volk niet altijd vertrouwen in hem had, was hij trouw aan God, en ging door met zijn missie. Hiermee is hij een goed voorbeeld van de consequentheid en het doorzettingsvermogen van een goede leider. Een andere kwaliteit van een leider is: een herder kunnen zijn voor je gemeenschap. Dat zien we bij Jezus bijvoorbeeld in Joh. 10:11-16.

6.4. Overige argumenten

Ik kan veel van de punten toetsen aan mijn ervaringen en aan de bijbelse bronnen omdat het belang van deze punten direct aan te wijzen zijn in de praktijk of in de bijbel. Toch zijn er punten die behalve aan de bijbel en aan ervaringen te toetsen zijn, maar eigenlijk algemeen geldend zijn voor elke mens van goede wil.

Voor zover het kennen en gebruiken van je talenten niet uit de vorige twee bronnen te halen waren kunnen er natuurlijk een paar algemeen geldende argumenten genoemd worden. Ik denk dat iedereen het met me eens zal zijn dat mensen gelukkiger zijn indien ze weten waar ze goed in zijn en die talenten ook kunnen gebruiken in het dagelijkse leven. Dat zal zeker ook gelden als je je talenten kunt inzetten voor de ander, ook in een geloofsgemeenschap.

Dat kan ik ook zeggen betreft het belang van goede communicatie. In welke relatie dan ook, in de liefde, in vriendschap, in collegiale relaties, een goede communicatie staat aan de basis daarvan.

Op de levenstevredenheid en het financiële deel van het geven ben ik in de KKG's niet ingegaan. Ik heb dus geen bewijs dat deze aspecten inderdaad belangrijk zijn en werken. Hierbij kan ik dus alleen zeggen dat ik me met mijn gezonde verstand er iets bij kan voorstellen dat het horen bij deze groep een stukje kan bijdragen aan de tevredenheid over het leven, juist omdat het op vele vlakken de leden goed doet. Verder kan ik me ook voorstellen dat je in de groep waar je je thuis voelt eerder geneigd bent financiële steun te bieden.

Tot slot

Met deze scriptie heb ik een antwoord willen geven op de vraag:

Welke mogelijkheden en voorwaarden voor het vormen van een geloofsgemeenschap kan ik formuleren naar aanleiding van de twee modellen en een kritische reflectie hierop?

Nadat ik de twee uit Amerika afkomstige modellen, het 'Growing model' en de 'Small Church Communities', heb bestudeerd en uiteengezet in de hoofdstukken 1 en 2, heb ik deze modellen vergeleken in hoofdstuk 3 en hieruit een aantal uiteenlopende punten gehaald die mijns inziens zeer waardevol zijn bij het vormen van een geloofsgemeenschap anno 2009.

Het was interessant om te zien dat een van de twee modellen, de 'Small Church Communities' van Baranowski in Nederland al bestaat en op enkele plaatsen gebruikt wordt. Het was voor mijn scriptie natuurlijk van belang om te weten hoe het er in die kleine groepen aan toegaat in Nederland en wat hun ervaringen zijn. Op deze manier bleef het niet bij 'de droge stof', maar werd het model levend voor mij, en naar ik aanneem ook voor de lezer van deze scriptie. Een beschrijving van die avonden in Lelystad en Deventer volgden in hoofdstuk 4. Het Growing model is in Nederland nog niet bekend en/of in praktijk gebracht, maar bied mijns inziens zeker nieuwe inzichten, bijvoorbeeld waar het gaat om het thema 'talenten' en de aandacht voor emotionele verbondenheid.

Ook heb ik, in hoofdstuk 5, gekeken naar wat er in de bijbel, de bron van het christelijk geloof, staat over de mogelijkheden en voorwaarden om een geloofsgemeenschap te vormen. Dat in de bijbel zeer uiteenlopende handreikingen staan met betrekking tot verschillende thema's heb ik aan de hand van een aantal citaten duidelijk kunnen maken.

Na deze stappen gezet te hebben kon ik aangeven welke voorwaarden en mogelijkheden voor het vormen van een geloofsgemeenschap zich aandienen uit de twee modellen. Deze heb ik geformuleerd in 7 punten:

- A. Gastvrijheid van een gemeenschap
- B. Communicatie van verwachtingen
- C. Spirituele gezondheid
- D. Emotionele verbondenheid
- E. Het kennen en gebruiken van je talenten
- F. Herstructurering, het vormen van kleine groepen / gemeenschappen
- G. Consequent leiderschap

Deze punten heb ik in het laatste hoofdstuk getoetst aan mijn ervaring en aan de bijbel. Daarbij heb ik mijns inziens bij elk van de zeven punten kunnen bevestigen dat ze werkelijk voorwaarden en mogelijkheden zijn tot het vormen van een geloofsgemeenschap.

Bronnenlijst

Literatuur:

- Growing an engaged Church, Albert L. Winseman, mei 2007
- Creating Small Church Communities, a plan for restructuring the parish and renewing parish life, Arthur R. Baranowski, oktober 1996
- Ontdenk je sterke punten, een revolutionair programma om unieke talenten te ontwikkelen, Marcus Buckingham & Donald O. Clifton, 2002

Anders:

- Bible Works versie 5.0.020w, 2001
Met Bijbelteksten uit de NBG vertaling